

eszközt és az előadás módját is. — Ennek így is kell lennie, mert a mondanivaló és az eszköz úgy formálják egymást, mint a test és lélek. Nem véletlen, hogy éppen a legnagyobbak rendszerint eszközeikben is újítók voltak.

A rajz ősi formája a vonal. Európában már réges-régen kettéhasadt rajzra és írásra. Sokhelyen, például magasrendű formában, a Távolkeleten, mai napig is megvan a rajz két ágának szerves kapcsolata és mágiás ereje. Az embernek a rajzi vonal ugyanolyan közvetlenül kifejező eszköze, mint a beszéd kezdetét jelentő indulathang. A vonal emberi értelmét tehát nem a vele ábrázolt tárgy adja elsősorban, hanem a lendületében megtestesülő indulattartalom. Európában a vonalat belekényszerítették a tárgyak körvonalába s így eredeti rendeltetésével ellenkező értelemben használták. Természetesen az igazi nagy művészeknél itt is szétfeszíti a vonal ereje az elébeszabott keretet és ősi jelentésében jelentkezik. Az európai művészet dinamikus korszakaiban pedig a képszerkesztés alapelemévé fejlesztették a tárgytalan vonalritmust. A legtisztábban Van Gogh művészetében nyeri vissza eredeti értelmét s győzi le az eléje szabott korlátokat (hogy t. i. semmi más, mint a tárgyak körvonala). Keleten a vonal eredeti értelmezése sohasem szűnt meg s ez a magyarázata a képek írásszerű voltának és az írás képszerűségének. A keleti művészek vázletsorozatai tanuskodnak arról, hogy milyen elmélyüléssel igyekeztek a külvilág tárgyait, illetőleg azok ideáit (platonai értelemben) egyetlen kézmozdulattá (vonallá) sűríteni. Arra igyekeznek tehát, hogy az objektív tárgy lényegét emberi mozgássá s így az ember szerves részévé alakítsák. A keleti művészet szimbolikáján nem csak a szótárszerűen kezelhető részt (pl. vízesség = az örökkévalóság, mert mindig változik és mégis mindig ugyanaz) kell értenünk, hanem azt a törekvést, hogy a természetet emberi mozdulatokká oldva beleépítsék az emberbe, illetőleg az embert mozdulatain keresztül a természetbe. Ez az animizmus legmagasabbrendű formája s az emberiség egyik legnagyobb gondolata. A vonal mint eszköz tehát igen magasrendűvé válhatik s így megbecsülése nem csupán a „mesterségbeli tudás“ méltánylása, hanem már művészeti értelmű.

Gy. Szabó azon az úton van, hogy a vonal ilyen magasrendű eszközzé váljék kezében. Ezen az úton még nem ment végig, de néhány rajzában világosan látszik, hogy jókora darabon előrejutott. Kemény önvizsgálattal és hallatlan művészi fegyelmezettséggel dolgozik. Eddigi munkái alapján joggal várhatjuk tőle, hogy útján tovább haladva, az Európába oltott keleti magyarság egyik tiszta kifejezőjeként foglalja el azt a helyet művészetünk történelmében, amelyik az eddigiek szerint is joggal megilleti.

László Gyula

Három akadémiai kitüntetés

A Magyar Tudományos Akadémia ezidei nagygyűlése három erdélyi tudósnek is akadémiai kitüntetést hozott.

Az egyik kitüntetés Egyesületünkhöz és a folyóirathoz különösen közel állót ért: az Akadémia addigi levelező tagját, *dr. György Lajost*, a kolozsvári egyetemen a magyar irodalomtörténet tanárát rendes tagjává választotta. György Lajos 1930-tól tizenegy éven át szerkesztette az Erdélyi Múzeumot; azt megelőzőleg az Erdélyi Irodalmi Szemle és a Pásztortűz szerkesztője volt. Munkásságának tekintélyes része az Erdélyi Múzeumban, illetőleg az Erdélyi Tudományos Füzetekben jelent meg. Különösen anekdótakutatásaival és a magyar regény kezdetére vonatkozó vizsgálódásaival végzett alapvető munkát. Ez egyéni tudományos eredményeken túl a kisebbségi

évek alatt sokat tett az erdélyi magyar tudományosság hagyományainak ápolása és jövőjének kialakítása terén. A folyóirat munkatársai jóleső örömmel vészik tudomásul azt a kitüntetést, mely benne a tudóst és a tudománypolitikust jutalmazta.

A másik kitüntetett csak nemrégiben került Erdélybe. *Dr. Jakó Zsigmond*ot a visszatérés után, alig egy éve nevezték ki a kolozsvári egyetemi könyvtárhoz; itt az Erdélyi Múzeum levéltárához osztották be. Jakó csak két-három éve került ki az egyetem padjai közül; vaskos kötetű nőtt doktori dolgozatával¹ már annak idején méltó feltűnést keltett. Mályusz Elemernek, a budapesti egyetem népiségtörténész tanárának iskolájából került ki. Tanárától tanulta az elméleti készültséget és azt a vonzalmat, amely őt a levéltárhoz fűzi. Az akadémiai bírálóbizottság (Balanyi György, Dománovszky Sándor, Lukiniich Imre és Hajnal István) is a magyar népiségkutatás egyik legkiválóbb termékét jutalmazta meg, mikor Jakónak említett művét a Kőrössy Flóra-jutalommal tüntette ki. E jutalom „az alapító számdéka szerint olyan történelmi munkának ítéendő oda, mely a szigorú tudományosság kielégítésén túl nemzeti szempontból is különleges értékgyarapodást jelent“. Nemzedék-ellentétektől hangos korunkban különösen jóleső a bizottság döntésében az a magyarázat, mely egyben a történettudomány legfiatalabb ágát, a település- és népiségtörténetet megillető elismerést jelenti. „Midőn ezt (t. i. Jakó jutalmazását) kéri a bizottság, — írja a előadói jelentés — magasabb elvi szempontokra is gondol: legkiemelkedőbb alkotásának megkoszorúzásából lássa és érezze a fiatal és legfiatalabb történettudomány irói nemzedék, hogy a magyar tudományosság legmagasabb őrhelyén számon tartják és rokonszenvvel kísérik új felfogás és új módszerek kialakítására irányuló törekvéseit. Ezzel, úgy gondoljuk, serkentőleg és ösztönzőleg hatunk az új gárdára.“ — Hogy az valóban bekövetkezik-e, a jövő dönti el. De hogy Jakó erdélyi működésétől nemcsak az erdélyi település- és népiségtörténeti kutatások fellendülését lehet várni, hanem a Múzeum levéltárának újabb rendjét és gazdagodását is, annak már eddig is kétségtelen nyomai, bizonyítékai vannak.

Mikor ez a bizottság a pályadíj odaítélése alkalmával szemlét tartott a számbajöhető munkák felett, az értékelt tizenkét munka között nagyon elismerő hangon emlékezett meg *dr. Juhász István*nak *A reformáció az erdélyi románok között* (Kvár, 1940. 276. l.) című munkájáról is. „Juhász István alapos kutatáson és kiterjedt forrásismereten sarokálló munkája... sok részletkérdést véglegesen megoldott, másokra nézve pedig biztos kézzel megjelölte a további kutatás útjait.“ Ez a méltatás azért is jelentős, mert hiszen Juhász a kisebbségi sors neveltje. A kolozsvári református teológián az egyháztörténetből *dr. Nagy Géza* tanítványa volt; a dicsőítőleg megemlített dolgozattal a debreceni egyetem teológiai karán 1941-ben doktorált. Az EME Bölcsészeti-, Nyelvi- és Történettudományi Szakosztálya Juhászt nemrégiben választotta titkárává, a miniszter pedig kinevezte az Erdélyi Tudományos Intézet tagjává.

E három akadémiai kitüntetés, ha értékben és súlyban mindenik más-más jelentőségű is, mutatja azt, hogy az erdélyi tudományosság a kisebbségi aléltság után új erőre kapva, az egyetemes magyar tudományossággal való viszonylatában is jelentős eredményekkel dicsekedhetik.

Szta

¹ Bihar megye a török pusztítás előtt. Település- és népiségtörténeti értekezések 5. sz. Budapest, 1940. 424 l.